

УДК 332.122

Свідрак О. В., Борисова С. Є.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В РЕГІОНІ

Економічний розвиток на мезорівні тісно пов'язаний із зміцненням конкурентних позицій регіону, підвищенням добробуту населення та економічної ефективності суб'єктів господарювання, активізацією інвестиційної та інноваційної діяльності, тощо. Як зазначено у Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки: «Темпи економічного розвитку України залежать від обсягу внутрішніх та зовнішніх інвестицій...» [1]. А обсяг зовнішніх та внутрішніх інвестицій залежить у свою чергу від інвестиційної активності іноземних і національних інвесторів, яка забезпечується створенням сприятливих умов для інвестування, тобто інвестиційною привабливістю підприємств, галузей економіки, регіонів, країни в цілому. Тема дослідження є актуальною в умовах сучасних процесів реформування та модернізації реального сектору економіки з метою забезпечення сталого економічного розвитку.

Інвестиційна привабливість, активність та економічний розвиток на регіональному рівні досить широко досліджувалась багатьма вченими-економістами, які розглядали теоретичні основи формування, методичні положення оцінки та вносили пропозиції щодо підвищення рівня цих показників на регіональному рівні. Серед таких дослідників можна виділити: А. В. Чернихівську [3], Я. Ф. Жовнірчик [4], М. В. Сороку [5], Н. Є. Скоробогатову [6], В. А. Вакалюк [7] та інших.

Відсутність чіткого алгоритму дій щодо підвищення інвестиційної привабливості регіонів України, який би враховував особливості розвитку та сучасного стану економіки кожного окремого регіону, визначає потребу у додаткових теоретичних та практичних дослідженнях.

Метою статті є визначення характеру взаємозв'язку між інвестиційною привабливістю регіону та темпами його економічного розвитку, намітити напрямки підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів України.

На сучасному етапі розвитку в Україні спостерігається процес активного реформування майже всіх сфер діяльності. Структурні перебудови потребують постійного притоку фінансових ресурсів як внутрішнього так і зовнішнього походження.

Аналізуючи темпи приросту інвестицій в основний капітал у розрахунку на одну особу на протязі останніх п'яти років необхідно відзначити, що за всіма регіонами України спостерігається неоднозначна динаміка цього показника. Від'ємне значення темпу приросту спостерігається майже за всіма регіонами у 2009 році, що пов'язано із негативним впливом економічної кризи на інвестиційну привабливість країни в цілому (табл. 1).

Серед регіонів-лідерів за середнім темпом приросту обсягів інвестицій в основний капітал (січень-вересень) на одну особу необхідно виділити:

а) Запорізьку область, де середній темп приросту інвестицій в основний капітал у розрахунку на одну особу у дослідженій динаміці склав 34,37 %;

б) Житомирську область, у якій у середній темп приросту склав 29,7 % (особливо високі темпи приросту спостерігаються у 2007 році у порівнянні з 2006 (76,16 %));

в) Тернопільську область, середній темп приросту інвестицій в основний капітал у розрахунку на 1 особу складав 27,35 %, що обумовлено достатньо високими темпами приросту показників у 2007–2008 роках;

г) Івано-Франківську область з середнім темпом приросту дослідженого показника 26,39 %;

д) Київську область, де достатньо високий середній темп приросту інвестицій в основний капітал у розрахунку на 1 особу сформувався за рахунок позитивної динаміки 2007–2008 років;

е) Хмельницьку та Вінницьку області з середніми темпами приросту аналізованого показника 21,47 % та 21,11 % відповідно.

Таблиця 1

Аналіз динаміки обсягів інвестицій в основний капітал (січень-вересень) на одну особу за період 2006–2010 роки

Регіон	Темп приросту (зменшення) обсягів інвестицій в основний капітал (січень-вересень) на одну особу у % до відповідного періоду попереднього року *				Середній темп приросту за період 2006–2010 роки, %*
	2007	2008	2009	2010	
Україна	50,76	34,93	-36,17	-3,14	11,60
АР Крим	47,64	39,44	-47,31	17,96	14,43
Вінницька	80,13	30,18	-52,27	26,39	21,11
Волинська	58,07	28,03	-23,33	-29,39	8,34
Дніпропетровська	40,67	36,33	-39,23	4,91	10,67
Донецька	41,45	42,02	-38,94	-23,10	5,36
Житомирська	76,16	41,52	-34,26	35,39	29,70
Закарпатська	23,27	28,27	-42,51	6,55	3,89
Запорізька	46,86	29,16	-41,24	102,71	34,37
Івано-Франківська	69,56	51,17	-43,15	27,98	26,39
Київська	69,96	54,61	-32,46	2,14	23,56
Кіровоградська	36,22	54,66	-20,19	-19,76	12,73
Луганська	100,85	3,79	-60,01	-3,57	10,26
Львівська	36,29	41,99	-43,13	20,61	13,94
Миколаївська	23,09	20,64	3,18	-31,72	3,80
Одеська	49,90	37,56	-26,81	-3,51	14,28
Полтавська	40,54	50,68	-14,22	-16,43	15,15
Рівненська	24,99	47,22	-30,31	-12,29	7,40
Сумська	61,13	32,88	-18,66	-4,54	17,70
Тернопільська	68,55	65,89	-52,84	27,78	27,35
Харківська	38,10	12,75	-25,36	-26,79	-0,32
Херсонська	60,89	84,24	-38,10	-29,63	19,35
Хмельницька	34,44	98,91	-31,70	-15,77	21,47
Черкаська	43,67	43,15	-34,67	-26,70	6,36
Чернівецька	68,59	28,92	-7,49	-37,68	13,09
Чернігівська	62,08	49,21	-54,18	6,78	15,97
м. Київ	57,17	22,31	-41,41	-2,42	8,91
м. Севастополь	26,20	42,47	13,13	-20,57	15,31

* Розраховано автором на основі даних Державного комітету статистики України [2].

В цілому по Україні в аналізованому періоді найвищий рівень інвестиційної активності спостерігається у 2008 році (рис. 1), коли обсяг інвестицій в основний капітал на одну особу складав 2956,5 грн. У період з 2006 по 2008 роки спостерігається позитивна тенденція до зміни дослідженого показника, однак починаючи з 2009 року показник обсягів інвестицій в основний капітал, розрахований на 1 особу зменшується значними темпами.

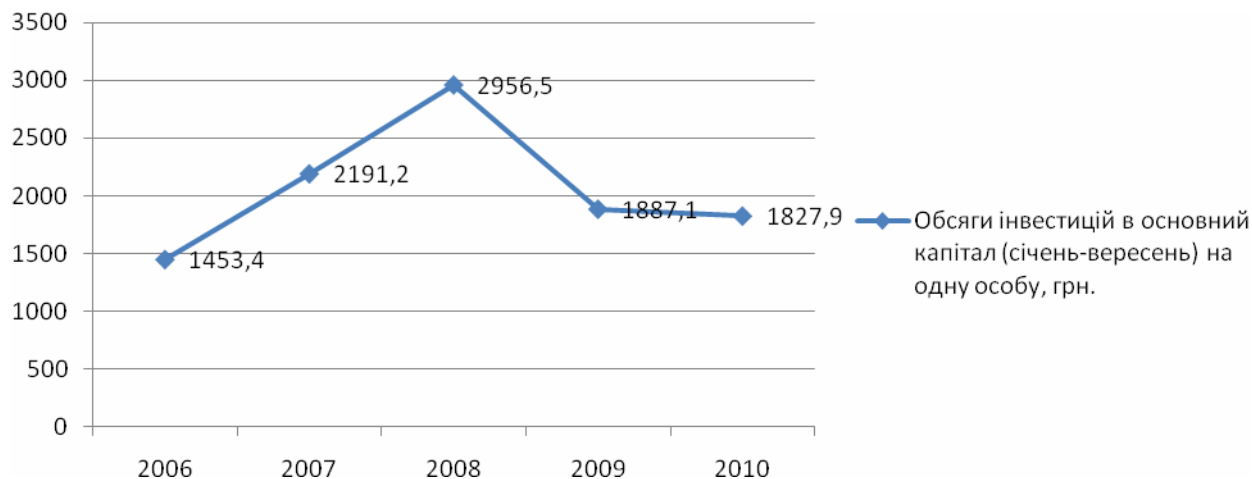

Рис. 1. Обсяги інвестицій в основний капітал (січень-вересень) на одну особу у межах України 2006–2010 роки, грн [2]

Таким чином, стимулювання інвестиційної активності на даному етапі розвитку економіки регіонів і країни в цілому є доволі актуальним та необхідним процесом.

Для розробки ефективної комплексної системи управління інвестиційними процесами на регіональному рівні необхідне чітке розмежування основних понять і категорій та розуміння характеру взаємозв'язків між ними.

Під рівнем економічного розвитку регіону розуміють систему взаємопов'язаних показників, або узагальнюючий показник, які відображають характер змін валового регіонального продукту, економічної активності й ефективності діяльності суб'єктів господарювання, змін у сфері державних фінансів, реального сектору економіки, інвестиційній та зовнішньоекономічній діяльності регіону.

А. В. Чернихівська вважає, що «регіональний розвиток все ще асоціюється з внутрішньодержавним процесом, сприймається як кооперація, взаємодія між підприємствами, що знаходяться на території країни, або територіями – суб'єктами держави. Які також знаходяться у рамках цього кордону» [3]. Тобто на рівень показників соціально-економічного розвитку регіону впливають загальнодержавні тенденції розвитку країни. Однак у той же час визначними факторами впливу є внутрішньорегіональні аспекти економічного спаду або зростання у різних сферах діяльності.

Забезпечення сталого розвитку регіону, на думку Я. Ф. Жовнірчик, можливе за рахунок [4]:

- активізації внутрішніх джерел економічних і фінансових ресурсів регіону;
- створення органами державної влади умов, що сприяють переходу регіональної економіки в режим фінансової стійкості та самозабезпечення.

Використання внутрішніх джерел ресурсів регіону задля забезпечення економічного розвитку є необхідним і доцільним, однак ресурсний потенціал регіонів України дуже різниться, а мета регіональної політики – вирівнювання соціально-економічного стану на мезорівні. Таким чином, необхідним є використання зовнішніх джерел фінансування процесів економічного зростання регіонів.

Будь-який інвестор, внутрішній чи зовнішній, вкладаючи кошти планує повернути свої кошти якомога швидше та отримати максимально можливий прибуток. А відтак для нього найбільш привабливими для здійснення інвестування будуть найбільш економічно-розвинені регіони країни. У той час метою як метою державної регіональної політики є відновлення та прискорення економічних процесів у депресивних, слабо розвинених регіонах. Для того, щоб привабити потенційного інвестора до таких регіонів, необхідно вивчити їх економічний потенціал, виділити перспективні для вкладень галузі господарської діяльності, у яких створити сприятливі умови для здійснення інвестицій, тобто підвищити їх інвестиційну привабливість.

Розглянемо взаємозв'язки між основними складовими інвестиційного процесу на мезорівні (рис. 2).

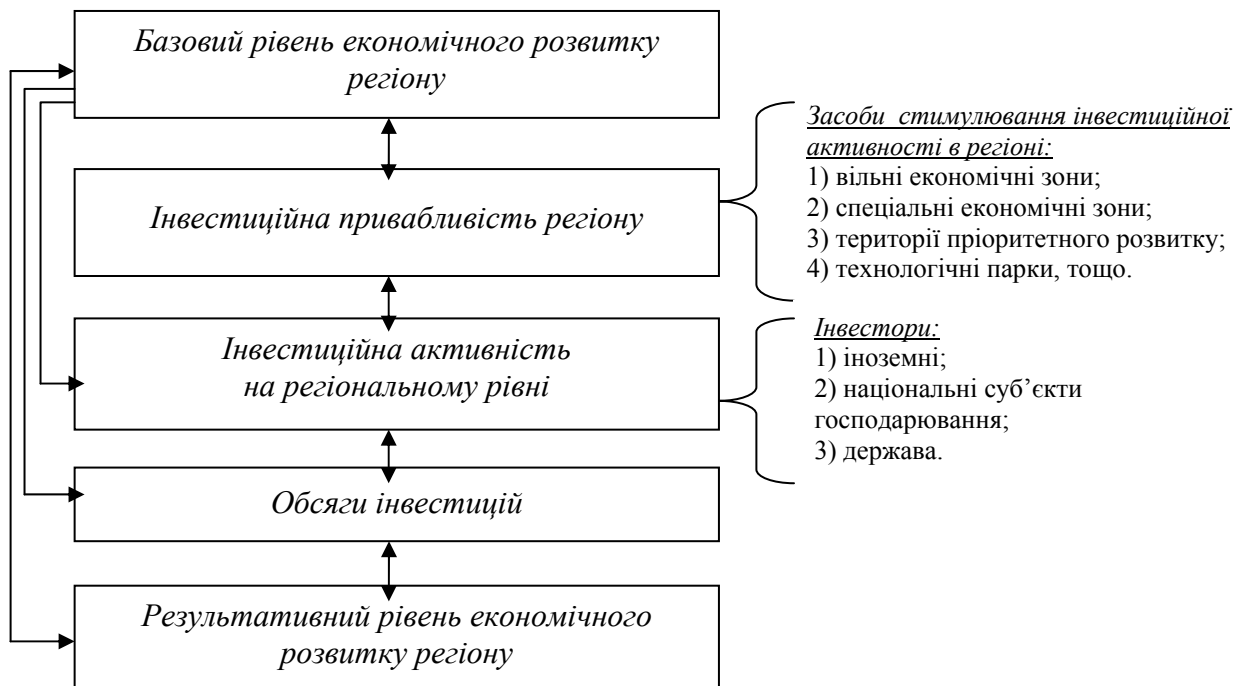

Рис. 2. Схема економічного розвитку регіону за інвестиційною складовою

На думку М. В. Сороки: «Інвестиційна привабливість регіону – це інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позиції ефективності здійснення у них інвестиційної діяльності» [6]. Автор у дослідженні інвестиційної привабливості регіону пропонує враховувати низку чинників, а саме показники: загальноекономічного розвитку регіону; економіко-географічного розвитку виробничої інфраструктури; демографічного становища; розвитку ринкової відносин і комерційної інфраструктури; інвестиційного ринку.

Інвестиційна привабливість регіону залежить від багатьох факторів, серед яких можна виділити: загальнодержавні (рівень інвестиційної привабливості країни, стабільність нормативно-правової бази щодо інвестиційної діяльності, система оподаткування, тощо); регіональні (рівень соціально-економічного розвитку регіону, його геополітичне положення, трудовий і ресурсний потенціал, наявність спеціальних (вільних) утворень у регіоні, наявність розвиненої транспортної мережі та мережі фінансово-кредитних установ); галузеві (рівень розвитку інфраструктури відповідної галузі, прибутковість підприємств галузі, перспективи розвитку); мікроекономічні (ефективність діяльності конкретного суб'єкта господарювання, у діяльність якого планується вкладення коштів, рівень його інвестиційного потенціалу, фондоозброєність, конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг), готовність керівництва до інноваційних кроків і т. д.).

Інвестиційна привабливість визначає рівень інвестиційної активності, тобто реальних обсягів інвестицій у розвиток регіону.

Інвестиційна активність регіону являє собою відносний показник, який характеризує інтенсивність вкладення коштів інвесторами на території регіону та є результативним у відношенні до інвестиційної привабливості. Н. Є. Скоробогатова пропонує методику визначення інтегрального показника інвестиційної активності регіону як суму інтегральних показників доходності та ліквідності регіону помножений на вагові коефіцієнти [5]. Причому інтегральний показник доходності регіону враховує основні показники соціально-економічного розвитку, а інтегральний показник ліквідності – основні характеристики інвестиційної привабливості, що підтверджує наявність прямих зв'язків між цими показниками.

Вихідним параметром є базовий (існуючий) рівень економічного розвитку регіону, від якого залежить інвестиційна привабливість регіону. Якщо він недостатньо високий, то задля стимулювання інвестиційної активності необхідно вводити в дію інструменти посилення інвестиційної активності, тобто створення більш сприятливих умов для інвестування. В результаті формується відповідний рівень інвестиційної активності іноземних, національних інвесторів та держави, який визначає обсяги вкладених в регіоні інвестиційних ресурсів. За рахунок інвестицій покращується інфраструктура регіону, підвищується рівень зайнятості та рівня життя населення, підсилюється інноваційний розвиток різних галузей промисловості та господарства в цілому, підвищується рівень ефективності діяльності суб'єктів господарювання, тощо. Тобто економічний розвиток регіону виходить на новий більш високий рівень.

ВИСНОВКИ

Серед пріоритетних напрямків підвищення рівня інвестиційної привабливості та економічного розвитку регіонів України необхідно виділити наступні:

- удосконалення нормативно-правової бази щодо інвестиційної діяльності в Україні;
- визначення слаборозвинених, але пріоритетних для інвестування галузей народного господарства в депресивних, слаборозвинених регіонах та формування сприятливого інвестиційного клімату для вкладення коштів саме у ці галузі з метою стабілізації рівня їх розвитку;
- формування доступної для потенційних інвесторів бази даних щодо інвестиційного потенціалу підприємств, галузей економіки, регіонів країни;
- зважене використання засобів стимулювання інноваційно-інвестиційної активності на регіональному рівні.

Виявлення та використання внутрішнього ресурсного та трудового потенціалу окремих регіонів країни у процесі підвищення темпів економічного зростання є першочерговим завданням органів місцевої влади в умовах критичної нестачі фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 1900-р «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Соціально-економічний розвиток регіонів України за 2007, 2008, 2009, 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Чернихівська А. В. Теоретико-методологічні підходи до регіонального розвитку / А. В. Чернихівська // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 4. – С. 232–237.
4. Жовнірчик Я. Ф. Обумовленість сталого розвитку регіону та необхідність його державного регулювання [Електронний ресурс] / Я. Ф. Жовнірчик. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2009-1/doc_pdf/Zhovnirchik_YF.pdf.
5. Скоробогатова Н. Є. Інвестиційна активність регіонів України / Н. Є. Скоробогатова // Наукові вісті НТУУ «КПІ». – 2009. – № 5. – С. 30–40.
6. Сорока М. В. Ідентифікація чинників регіональної інвестиційної привабливості [Електронний ресурс] / М. В. Сорока. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Management/2008_624/29.pdf.
7. Вакалюк В. А. Інноваційно-інвестиційна привабливість регіону / В. А. Вакалюк / Вісник ЖДТУ, 2010. – № 4 (54). – С. 224–226.